

Az EU Alapjogi Chartájával kapcsolatos főbb tudnivalók

Detre László
Jogi előadó, Magyar Helsinki Bizottság

Bevezetés – A Charta az EU jogrendszerében

1) *Mi a Charta jogi státusza az EU jogrendszerében?*

- Az Eusz. 6. cikk (1) bekezdése szerint a Charta ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint a Szerződések. DE: a Charta rendelkezései semmilyen módon nem terjesztik ki az Uniónak a Szerződésekben meghatározott hatásköreit.
- A Charta 52. cikk (2) bekezdése ezt megerősíti: a Charta az EU jog alkalmazási körét nem terjeszti ki az EU hatáskörein túl, továbbá nem hoz létre új hatásköröket vagy feladatokat az EU számára, és nem módosítja a Szerződésekben meghatározott hatásköröket és feladatokat.

2) *Tekinhető-e akkor az EU alapjogvédő szervezetnek?*

- Igen, de csak az EU jog által megszabott keretek között.

3) *Mikor alkalmazható tehát a Charta?*

- A Charta 51. cikk (1) bekezdése értelmében: E Charta rendelkezéseinek címzettjei – a szubszidiaritás elvének megfelelő figyelembevételével mellett – **az Unió intézményei, szervei és hivatalai**, valamint **a tagállamok annyiban, amennyiben az EU jogot hajtják végre**. Ennek megfelelően saját hatáskörükben és a Szerződésekben az Unióra ruházott hatáskörök korlátain belül tiszteletben tartják az ebben a Chartában foglalt jogokat és betartják az abban foglalt elveket, valamint előmozdítják azok alkalmazását.

Vagyis: önmagában csak az EU intézkedéseivel összefüggésben, míg tagállamokkal szemben csak EU jog érintettsége (végrehajtása) esetén!

Bevezetés – A Charta alkalmazásának főbb esetei:

1) A tagállamok vonatkozásában

- EU jog végrehajtása szűkebb értelemben (EU jog alkalmazása, átültetése / EU jog hatálya alá tartozó tényállások),
- a belső piac alapszabadságainak korlátozása (árúk, személyek, szolgáltatás, tőke szabad mozgása).

2) Az EU intézményeinek vonatkozásában

- Valamennyi esetben.

A Charta alkalmazása a tagállamok vonatkozásában

Koen Lenaerts (2019):

„>>a Charta a "árnyéka" az uniós jognak<<. Ez lényegében azt jelenti, hogy nem létezhet olyan uniós jog által szabályozott helyzet, amelyre a Charta ne lenne alkalmazandó. Egy ilyen "rés" létezése egyszerűen ellentétes lenne az EU-n belüli jogállamisággal. **Annak megállapításához tehát, hogy egy tagállam végrehajtja-e az uniós jogot, meg kell vizsgálni az uniós jog alkalmazási körét, és különösen az e jog és a szóban forgó nemzeti intézkedés közötti kapcsolatot.** Azonban, mint minden árnyék esetében, **itt is vannak szürke területek, ahol nehéz pontosan meghatározni, hol végződik a sötétség és hol kezdődik a világosság.**”

Kulcs: mit jelent az EU jog végrehajtása?

1) EU jog végrehajtása szűkebb értelemben (EU jog alkalmazása, átültetése, EU jog által szabályozott tényállás)

C-400/10 PPU – McB.

- J. McB. kérelmet terjesztett elő egy ír bíróságnál szülői felügyeleti jogának megállapítása iránt, amely azonban azt elutasította, mivel korábbi élettársa gyermekeikkel Angliába távozott. Az apa keresetet indított korábbi élettársa ellen Angliában három gyermekeke Írországba történőt visszavitele érdekében a Hágai Egyezmény és a Brüsszel IIa rendelet alapján. A Hágai Egyezmény alapján azonban az angol bíróság olyan határozatot kért az apától, amely megállapítja az elvitel jogellenességét (a felügyeleti jogok megsértését). Az apa ezért eljárást indított az ír felső bíróság előtt az elvitel jogellenességének megállapítása és felügyeleti joga elismerése érdekében. A bíróság elutasította a kérelmet, mivel az elvitel idején nem volt felügyeleti joga. Az apa fellebbezett a legfelsőbb bírósághoz, amely előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjesztett elő.

- Az ír bíróság azt kérdezte, hogy a Brüsszel IIa rendelet a Charta 7. cikkével összhangban értelmezhető-e úgy, hogy azzal nem ellentétes, ha az apának a nemzeti jog szerint meg kell szereznie a felügyeleti jogot ahhoz, hogy az elvitel jogellenesnek minősülhessen.
- Az EUB szerint Brüsszel IIa rendelet a tagállami jogra utalta, hogy kit kell a felügyeleti jog gyakorlójának tekinteni, a fogalomra azonban tartalmaz rendelkezést. **Az EUB leszögezte, hogy az EU jogot – jelen esetben a rendeletet – hatáskörein belül a Charta fényében kell értelmezni. Ezen felül a Chartában foglalt jogoknak az EJEE-vel legalább azonos szintű védelmet kell garantálniuk.** Eszerint pedig nem alapjogsértő, ha a felügyeleti jog az anyát illeti, ha az apa kérheti annak megállapítását. Ezt az sem befolyásolja, ha az apának a kérelmezés az elvitel tényére tekintettel már lehetetlen. Ez az értelmezés összhangban van a Charta 24. cikkével is (gyermek mindenképp felett álló érdeke).

C-617/10 – Åkerberg Fransson

- Az ügyben magánszemély ellen indult büntetőeljárás adócsalás (szja, héa, munkáltatói jövedelmek téves adatközlés) miatt. A cselekmények miatt, hasonlóan a téves adatközlés okán a svéd adóhatóság adóbírságot szabott ki. A büntetőügyben eljáró svéd kerületi bíróság fordult az EUB-hez előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezve. Számára kérdéses, hogy a vádat el kel-e utasítani azért, mert a cselekményt korábban már szankcionálták. A bíró ezért – az EJEE 7. kiegészítő jegyzőkönyvének 4. cikke és – Charta 50. cikkének értelmezését kérte (*ne bis idem*).
- Kérdéses volt, hogy az előzetes döntéshozatalra irányuló kérelem befogadható-e, mivel az alapeljárás nem tekinthető az EU jog végrehajtásának. Az EUB ezzel kapcsolatos főbb megállapításai:
  - **Az EU jog által garantált alapvető jogokat valamennyi, az EU jog által szabályozott tényállásra alkalmazni kell.**
  - **Ha egy nemzeti intézkedés az EU jog hatálya alá esik, úgy az EU alapjogok védelmét azok vonatkozásában is garantálni kell (az EU jog alkalmazhatósága maga után vonja a Charta alkalmazhatóságát).**
  - **Ha egy tényállás nem esik az EU jog hatálya alá, akkor az EU hatáskörét a Charta nem alapozza meg (vagyis: a Charta önmagában nem alkalmazható!). A Charta nem terjeszti ki az EU hatásköreit.**
- Jelen esetben az ügy – részben – a héa bevallásának megszegésével kapcsolatos. Márpedig a héa beszédése és az adócsalás elleni küzdelem EU jogi kérdés, tagállami kötelezettség (2006/112/EK irányelv, EUSZ. 4. cikk (3) bekezdés, EUMSZ. 325. cikk).

- Az EUB tehát úgy ítélte meg, hogy a büntetőeljárás az EU jog végrehajtásának minősül, **akkor is, ha az annak alapjául szolgáló nemzeti szabályozás nem a 2006/112/EK irányelv végrehajtását szolgálja, de az irányelv megsértésének szankcionálást (és az EU pénzügyi érdekeinek védelmét) szolgálja.**
- A Charta 50. cikke csak akkor zárja ki, hogy ugyanazon tényállás alapján ugyanazon személlyel szemben büntetőeljárást indítsanak, ha az adóbírság az említett rendelkezés értelmében büntető jellegű (belső jogi minősítés, jogsértés jellege, szankció súlya) és jogerőssé vált.
- Eljárási kérdés: a svéd jog / bírósági gyakorlat szerint a nemzeti rendelkezés alkalmazása csak akkor mellőzhető, ha az EJEE vagy az EJEB gyakorlat alapján a jogkérdés egyértelmű. Ugyanezen gyakorlat a Chartára is vonatkozhat. Az EUB ezzel kapcsolatosan rámutatott: **a nemzeti bíró köteles biztosítani a Charta (EU jog) teljes érvénysülését és mellőzni az azzal ellentétes nemzeti jogszabályt vagy gyakorlatot. Szükség esetén előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezhet, amelyet nemzeti jogszabály vagy gyakorlat nem akadályozhat.**

C-206/13 – Siragusa

- Az alapügyben egy tájvédelem alatt álló olasz ingatlan tulajdonosa utólag kívánta engedélyeztetni a módosításokat a hatósággal. Az olasz jog szerint az ilyen ingatlanokon való módosításokhoz a hatóság előzetes engedélye szükséges. Ez az engedély utólag is megszerezhető pénzbírság kiszabása mellett, ha a módosítás nem eredményezett növekedést. A tulajdonos (felperes) kérelmét a hatóság elutasította, mivel az ingatlanon történt módosítás növekedést eredményezett. A hatóság elrendelte az eredeti állapot helyreállítását. A felperes az előzetes döntéshozatali eljárásra irányuló kérelmet előterjesztő bírósághoz fordult. A bíróság megítélésében az EU jogban a tájvédelem a környezetvédelem része, amelyre számos rendelkezés (EUSZ., EUMSZ., rendelet, irányelv) vonatkozik. A bíróság véleménye szerint az olasz jog – amely a növekedés kizártságához köti az utólagos engedélyezést – sérti a Charta 17. cikkében garantált tulajdonhoz való jogot, illetve az arányosság elvét.
- Az EUB fontosabb megállapításai:
  - **Az előzetes döntéshozatalra irányuló kérelemnek ismertetnie kell azt a kapcsolatot ami a nemzeti jog és az EU jog között fennáll.**
  - **A Charta nem terjeszti ki az EU hatásköreit, az EU jogot annak fényében – de hatáskörein belül – kell értelmeznie.**
  - **Az EUB a Charta alapján nem mérlegelhet olyan nemzeti szabályozást, amely nem tartozik az EU jog hatálya alá.**

- **Az EU alapjogok csak akkor kötik a tagállamokat, ha az EU jog alatt járnak el.**
- **Az EUB támpontokat adott annak, meghatározására, hogy a nemzeti jog mikor minősülhet úgy, hogy EU jog végrehajtásának tekinthető, így például: 1) EU rendelkezés végrehajtására irányul-e; 2) milyen jellegű a szabályozás; 3) az EU jog hatálya alá tartozó célokön kívül másra is irányul-e; 4) létezik-e olyan különös EU jogi szabályozás ami az adott területre vonatkozik és amelyet érinthet.**
- **Az EU által garantált alapjogokat nem lehet olyan tényállásra alkalmazni, amely esetén az EU jog nem írt elő kötelezettséget a tagállamok számára. A közvetett kapcsolat nem elegendő.**
- A konkrét ügybe egyik EU jogi jogforrás sem ír elő a tájvédelem módjára vonatkozó kötelezettséget a tagállamok számára, ezért a Charta 17. cikkének értelmezése az ügyben nem lehetséges. Ugyanezek vonatkoznak az általános jogelvekben garantált arányosság elvére is.

Lásd még: *C-198/13 – Julian Hernández és társai*

- Egy fontos kiegészítés az előzőkhez: az a tény, hogy egy nemzeti intézkedés olyan tárgykörbe tartozik, amelyben az EU-nak hatásköre van, még nem vonja az EU jog hatálya alá, vagyis nem teszi a Chartát alkalmazhatóvá.

C-414/16 – Egenberger

- Az alapügy felperese jelentkezett a német evangélikus egyház állás hirdetésére projekt megvalósítása céljából. A projekt az ENSZ faji megkülönböztetés tilalmáról szóló egyezményéhez kapcsolódó tevékenységeket ölelt fel. Az állásajánlatban feltételként szerepelt az egyházi tagság és diakóniai küldetéssel való azonosulás. A felperes felekezet nélküli személyként jelentkezett és az első válogatást után versenyben maradt, de az állást nem kapta meg. A felperes úgy vélte, hogy az állást vallási okokból nem kapta meg, pert indított. A berlini munkaügyi bíróság javára döntött, de a keresethez képest kevesebb kártérítést ítélt meg, ezért a felperes fellebbezett. A fellebbezést a fellebbviteli bíróság elutasította, az ügy a szövetségi munkaügyi bírósághoz került. Ezen bíróság terjesztett elő előzetes döntés meghozatala iránti kérelmet.
- A bíróság előadta, hogy az ügyben a német jogot a 2000/78 irányelvvel és az EUMSZ. 17. cikkével összhangban kell értelmezni. A jogvita attól függ, hogy a különbségtétel jogszerű-e. A német jog az irányelvet ülteti át, ugyanakkor az alkotmányos gyakorlat fényében érdemben nem vizsgálendő a bíróság által, hogy egy egyházi tevékenység gyakorlásához ténylegesen igazolt-e megkövetelni szakmai követelményként a vallási hovatartozást. A bíró azt kérdezte az EUB-tól, hogy: **1) az irányelv fényében a munkáltató (egyházi szerv) kizárólag maga határozhatja-e meg, hogy a vallásosság mikor minősül törvényes, igazolt, szakmai követelménynek; 2) mellőzni kell-e azt a nemzeti jogi rendelkezést, amely szerint – a vallási közösség önmeghatározására figyelemmel – egy vallás szakmai követelményt képez; 3) milyen feltételeket lehet egy tevékenység esetén törvényes és igazolt szakmai követelménynek tekinteni?**

- Az EUB először is kimondta: az irányelv megengedi, hogy valamely egyház egyes tevékenységek jellege miatt bizonyos esetekben lényeges, törvényes és igazolt szakmai követelménynek tekintheti a vallásosságot. Az irányelv a Charta 21. (1) cikkét konkretizálja, a diszkriminációt elszenvedőket pedig megilleti a hatékony bírói jogvédelemhez való jog. Az EUMSZ. 17. cikke ugyanakkor elismeri, hogy a tagállamok eltérő státuszt garantáljanak számukra. Mindezekre tekintettel az irányelv alapján mérlegelést kell végezni. Ezt pedig – figyelemmel a Charta 47. cikkére is – független hatóságnak, végső soron pedig bíróságnak kell felülvizsgálni.
- Másodszor, az EUB hangsúlyozta, hogy a tagállami hatóságoknak tartózkodniuk kell az egyház szellemisége legitimitásának értékelésétől, de a vallásosságnak, mint a munkáltató által megkívánt lényeges és igazolt szakmai követelménynek, objektíve vizsgálható közvetlen kapcsolatban kell állnia az adott tevékenységgel. Az EUB hozzátette, hogy a kivétel alkalmazásának – az EU általános jogelvei szerinti – arányosság elvét tiszteletben kell tartania.

- Végül, a nemzeti jog mellőzésével kapcsolatosan:
- **A nemzeti jogot a lehető legnagyobb mértékben (de nem *contra legem* módon) az irányelvvel összhangban kell értelmezni (összhangban álló értelmezés).**
- **Amennyiben így nem érhető el az irányelv célja, úgy a nemzeti jog alkalmazását mellőzni kell.**
- **A hátrányos megkülönböztetés tilalma az EU jog általános elve és a Charta 21. cikk (1) bekezdése közvetlen hatállyal bír (az egyénekre jogot ruház).**
- **Ugyanez igaz a Charta 47. cikkében biztosított hatékony bírói jogvédelemhez való jogra.**
- **A nemzeti bírónak mérlegelést kell végeznie azon jogok között, amelyeket az egyének az EUMSZ.-re és a Chartára alapítanak.**
- **Mindezt a két magánfél közötti jogvitában is alkalmazandó.**

Eljárások:

1) Kötelezettségszegési eljárás – EUMSZ. 258. és 259. cikk (+ 260. cikk)

„Ha a Bizottság megítélése szerint egy tagállam a Szerződésekből eredő valamely kötelezettségét nem teljesítette, az ügyről indokolással ellátott véleményt ad, miután az érintett államnak lehetőséget biztosított észrevételei megtételére.

Ha az érintett állam a Bizottság által meghatározott határidőn belül nem tesz eleget a véleményben foglaltaknak, a Bizottság az Európai Unió Bíróságához fordulhat.”

„Bármely tagállam az Európai Unió Bíróságához fordulhat, ha megítélése szerint egy másik tagállam a Szerződésekből eredő valamely kötelezettségét nem teljesítette.”

2) Előzetes döntéshozatali eljárás – EUMSZ. 267. cikk

„Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

a) a Szerződések értelmezése;

b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése;

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést.

Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.

Ha egy tagállami bíróság előtt folyamatban lévő ügyben olyan kérdés merül fel, amely valamely fogva tartott személyt érint, az Európai Unió Bírósága a lehető legrövidebb időn belül határoz.”

Összefoglalóan:

- 1) Van-e EU jogi kapcsolat (EU jog végrehajtása)?**
- 2) A kapcsolat kellően közvetlen-e (van-e tagállami kötelezettség)?**
- 3) Lehet-e a nemzeti jogszabályt / gyakorlatot a Chartával összhangban értelmezni?**

Fontos eljárásjogi lehetőség: előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése, amelynek esetleges elutasítását – legkésőbb az ügydöntő határozatban – a bírónak indokolnia kell {26/2015. (VII. 21.)

AB határozat}.

A Charta alkalmazása az EU intézményeinek vonatkozásában

Az EU-ban az alapjogok alkalmazása az EU intézkedéseivel szemben alakult ki:

C-29/69 - Stauder kontra Stadt Ulm

- Az alapjogok által biztosított védelmet a közösségi jog tekintetében a Szerződés különböző rendelkezései mellett a tagállamokban hatályos általános jogelvekből származó íratlan közösségi jog egészít ki.

C-11/70 - Internationale Handelsgesellschaft mbH kontra Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel

- Az alapvető jogok tiszteletben tartása valójában a Bíróság által védett általános jogelvek szerves részét képezi. Az ilyen jogok védelmét – amelyeket a tagállamok közös alkotmányos hagyományai inspirálnak – a Közösség struktúrájának és célkitűzéseinek keretében kell biztosítani.

A Charta hatálybalépése után:

2/13. vélemény

- 169. „[a] **Chartában** – amely az EUSZ 6. cikk (1) bekezdése értelmében ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint a Szerződések – elismert alapvető jogok állnak, és **e jogok tiszteletben tartása az uniós jogi aktusok jogszerűségének feltétele**, így az Unión belül nem engedhetők meg az ugyanezen jogokkal összeegyeztethetetlen intézkedések.”

Eljárások:

1) *Közvetlen kereset – EUMSZ. 263. cikk*

- „Bármely természetes vagy jogi személy az első és második bekezdésben említett feltételek mellett eljárást indíthat a neki címzett vagy az őt közvetlenül és személyében érintő jogi aktusok ellen, továbbá az őt közvetlenül érintő olyan rendeleti jellegű jogi aktusok ellen, amelyek nem tartalmaznak végrehajtási intézkedéseket.”

DE!

C-25/62 - Plaumann kontra Az EGK Bizottsága

- Azon alanyok, akik nem címzettjei egy határozatnak, csak akkor állíthatják, hogy személyükben érintettek, ha ez **a határozat sajátos jellemzőik vagy egy őket minden más személytől megkülönböztető ténybeli helyzet folytán vonatkozik rájuk, és ezáltal a címzethez hasonló módon egyéníti őket.**

2) *Közvetett kereset – EUMSZ. 267. cikk*

- „Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben: [...] b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése;”

MAGYAR
HELSINKI
BIZOTTSÁG

Köszönöm a figyelmet!